

LETTERKUNDE

waarop de verhouding van den „beschavenden” blanke tot den neger is beschreven, maar ook, en vooral, door den soberen en beheerschten vorm waarin dit geschiedt. Men voelt: dit is de waarheid en niet anders. Poortmans bereikt dat door een ingetogen en nergens gezwollen schrijfwijze. Zelfs daar waar zijn zelfbeheersching op de proef wordt gesteld en men achter de regels de edele verontwaardiging van den schrijver bespeurt, ontstaat geen spoor van rhetoriek. Men hoopt, onder het lezen, dat de auteur overdrijft en wreedheden als effectwerk gebruikt, want hij tast den blanke niet weinig in zijn „eer” aan. Wij hebben ons aan andere rassen soms schandelijk vergrepen. Poortmans geeft er een beeld van, boeiend, overtuigend en met veel begrip. Hij hoedt er zich voor te generaliseeren. We beseffen onder het lezen steeds: dit is een uitzonderingsgeval. Poortmans heeft in den voor het Belgische gouvernement uitgezonden administrateur, Monsen, alle fouten geconcentreerd, die een geheel systeem aankleven. De overtuigingskracht van dezen roman ligt juist hierin dat Monsen, ondanks het feit, dat hij als *pars pro toto*, als exempel voor het geheel, wordt weergegeven, toch een levende en menschelijke gestalte is gebleven. Wij voelen voor dezen Monsen, ondanks zijn liederlijke houding tegenover de zwarten, tóch sympathie. Poortmans toont ons den syphilitischen drinker als een beklagenswaardige, die ons met deernis vervult. Het fysiek en moreel verval van dezen man onder de zengende tropen-zon kunnen we stap voor stap volgen en als hij, aan het einde van het boek, aan boord sterft op het oogenblik dat het bevrijdende Europa in zicht komt, ontsnapt ons een zucht

van verlichting, dat dit wrak van zijn ellende is verlost. Dat Poortmans dit bereikt, dit erbarmen van den lezer voor deze treurige figuur, lijkt ons de grootheid van het boek. Ook de sobere, strakke stijl van den schrijver en zijn gave, zich te beperken wanneer zijn verontwaardiging aan het zieden is, zijn treffend. Wij voelen ons, na eenige bladzijden reeds, in den greep van een krachtige persoonlijkheid, die ons meevoert langs den noodlotsweg van Monsen . . . en van het heele koloniale systeem. Ter illustratie volg hier de scène waarin Mandaleine, een jonge negervrouw, in het openbaar gestraft wordt, omdat zij, in het geheim, bij een negerdanser heeft geslapen. Monsen, de administrateur, leed juist den vorigen dag aan een hevige darmcatarrh en dat heeft hem op een „geniaal” idee gebracht:

„Twee soldaten grepen Mandaleine aan; zij verweerde zich krijschend en uit alle macht, toch gelukte 't Monsen haar 't zout (een hevig en onmiddellijk werkend laxermiddel) te doen inslikken. Haar verzet bedaarde. Hierna werd het paar door de beide soldaten geleid naar een boom, midden op het plein, en werden hun de kleeren van het lijf gerukt. Alle bewoners van den post waren samenge-stroomd om de straoefening gade te slaan. Mandaleine werd aan den boom vastgebonden, met haar gezicht tegen den stam aan en met haar armen er omheen geslagen.

„Spreid haar beenen uit,” beval Monsen, waarna de danser er tusschen werd gelegd en vastgesnoerd aan denzelfden boom. Een zucht van spanning ging door de kijkende negers; plotseling schreeuwde Mandaleine en wrong zich angstig aan den boom, 'n kreet van afgrijzen steeg op onder de negers. Even